

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาทันตสุขภาพเป็นปัญหาสาธารณสุขที่เรื้อรัง ปรากฏอยู่ในทุกกลุ่มอายุของประชากรทั่วโลก โดยเฉพาะโรคฟันผุ ซึ่งมีอัตราการเกิดโรคค่อนข้างสูง แม้ว่าโรคฟันผุจะไม่ใช่โรคร้ายแรงที่ต้องรักษาอย่างเร่งด่วนหรือเป็นอันตรายต่อชีวิตในทันที แต่ก็ก่อให้เกิดความเจ็บปวดทุกข์ทรมาน อันเนื่องมาจากการเสียวฟัน ปวดฟัน ซึ่งคุกคามและบั่นทอนสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจ แม้ว่าทางกองทันตสาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุขจะได้เร่งดำเนินการให้ความรู้รณรงค์เผยแพร่ความรู้ด้านทันตสุขภาพให้แก่ประชาชนในทุกกลุ่มอายุ ได้ตระหนักถึงปัญหาและหันมาสนใจดูแลสุขภาพในช่องปากโดยตลอด ตลอดจนมีโครงการทันตสุขภาพในโรงเรียนหลายๆ โครงการ เช่น โครงการแปรงฟันหลังอาหารกลางวัน โครงการยิ้มสดใสเด็กไทยฟันดี โครงการเด็กไทยทำได้ โครงการฟันสะอาดเหงือกแข็งแรง และอื่นๆ ซึ่งดำเนินการเพื่อส่งเสริมการดูแลสุขภาพของตนเองในนักเรียน แต่ปัญหาโรคฟันผุก็ยังเป็นปัญหาในทุกกลุ่มอายุ

จากการสำรวจสถานะทันตสุขภาพแห่งชาติ ซึ่งดำเนินการสำรวจทุก 5 ปี ในปี 2543 - 2544 พบว่าโรคฟันผุยังคงเป็นปัญหาที่สำคัญในกลุ่มเด็กอายุ 12 ปี ซึ่งองค์การอนามัยโลกได้กำหนดให้ใช้สถานะโรคฟันผุของเด็กกลุ่มอายุ 12 ปี เป็นดัชนีที่ใช้ในการประเมินสถานะทันตสุขภาพระหว่างประเทศ และเป็นตัวทำนายแนวโน้มการเกิดโรคฟันผุในวัยผู้ใหญ่ จากรายงานผลการสำรวจ พบว่ากลุ่มเด็กอายุ 12 ปี มีความชุกของฟันผุถึงร้อยละ 57.3 โดยมีค่าเฉลี่ยผุ อุด ถอนเป็น 1.64 ซึ่งต่อคน ขณะที่กลุ่มอายุ 15 ปีพบความชุกของฟันผุเพิ่มสูงขึ้นเป็น 62.1 มีค่าเฉลี่ยผุ อุด ถอนเป็น 2.11 ซึ่งต่อคน โดยที่ภาคเหนือพบว่ากลุ่มเด็กอายุ 12 ปีมีความชุกของฟันผุถึงร้อยละ 58.2 โดยมีค่าเฉลี่ยผุ อุด ถอนเป็น 1.67 ซึ่งต่อคน (รายงานผลการสำรวจสถานะทันตสุขภาพแห่งชาติ, 2545) ส่วนผลการสำรวจสถานะทันตสุขภาพของจังหวัดเชียงใหม่ พบว่ากลุ่มเด็กอายุ 12 ปีมีความชุกของฟันผุร้อยละ 60.1 โดยมีค่าเฉลี่ยฟันผุ อุด ถอน เป็น 1.63 ซึ่งต่อคน และกลุ่มอายุ 17-19 ปี มีความชุกของฟันผุเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 65.2 ซึ่งการเป็นโรคฟันผุทำให้บั่นทอนสุขภาพทั้งกายและใจ หากปล่อยไว้โดยที่ไม่ได้แก้ปัญหาก็ถูกต้องอาจทำให้สูญเสียสุขภาพและสูญเสียงบประมาณของประเทศต่อไป

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการเกิดโรคฟันผุมีปัจจัยจากหลายอย่างด้วยกัน (Multifactorial disease) ในการระบอบและการกระจายของโรคฟันผุในชุมชน มีองค์ประกอบ 3 กลุ่ม คือ 1) มนุษย์

และองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ (Host) ได้แก่ เชื้อชาติ อายุ เพศ กรรมพันธุ์ จิตใจ การเลี้ยงดูบุตร พฤติกรรมการบริโภคอาหาร การดูแลสุขภาพช่องปาก ลักษณะทางกายภาพของฟัน

2) สิ่งที่ทำให้เกิดโรค (Agent) คือ ปัจจัยทางกายภาพ ได้แก่ แบคทีเรีย อาหารพวกแป้งและน้ำตาล ความเป็นกรด-ด่าง และอัตราการไหลของน้ำลาย ระยะเวลาที่อาหารอยู่ในปาก

3) สิ่งแวดล้อม (Environment) ปัจจัยที่แปรเปลี่ยนไปตามสภาวะเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยที่ปัจจัยเหล่านี้จะส่งผลกระทบต่อสภาวะฟันผุของเด็กนักเรียนเป็นอย่างมาก ซึ่งปัจจัยต่างๆ เหล่านี้สามารถแก้ไขได้โดยการร่วมมือระหว่างครอบครัว โรงเรียน และตัวเด็กนักเรียนเอง

นักเรียนระดับมัธยมศึกษาจัดเป็นกลุ่มวัยรุ่น เด็กวัยนี้มีการพัฒนาการทางด้านสติปัญญา และความคิดมักสนใจในการแสวงหาความรู้ใหม่ๆ เพื่อเพิ่มพูนความสามารถของตนเองต้องการให้เป็นที่ยอมรับของผู้อื่น ในขณะเดียวกันก็ให้ความสนใจกับรูปร่างบุคลิก ลักษณะความสวยงามของร่างกายมากขึ้น เด็กวัยมัธยมศึกษานี้ได้ผ่านกระบวนการเฝ้าระวังทางทันตสุขภาพในวัยประถมศึกษามาแล้ว ซึ่งกระบวนการเฝ้าระวังทันตสุขภาพเป็นวิธีการให้โรงเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาทางทันตสุขภาพของนักเรียน ด้วยการจัดกิจกรรมตรวจช่องปากเด็กนักเรียนโดยครูค้นหาปัญหาที่จำเป็นเร่งด่วนและส่งต่อนักเรียนที่มีปัญหาเหล่านั้น ไปรับการรักษา เมื่อเด็กเลื่อนขึ้นมาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษา กลวิธีทางทันตสาธารณสุขจึงเปลี่ยนเป็นระบบการดูแลทันตสุขภาพด้วยตนเอง การศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับสภาวะการเกิดโรคฟันผุเป็นสิ่งสำคัญ เพราะจะทำให้เราทราบถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับสภาวะการเกิดโรคฟันผุในกลุ่มเด็กมัธยมศึกษา เนื่องจากโรคฟันผุเป็นโรคที่สามารถป้องกันและรักษาได้ และเด็กมัธยมศึกษา เป็นกลุ่มที่เหมาะสมในการรักษา เนื่องจากเป็นวัยที่ฟันแท้ขึ้นครบในช่องปากและพ้นจากระบบเฝ้าระวังทันตสุขภาพในระดับประถมศึกษาแล้ว

ในอำเภอแม่แตง โรงเรียนที่มีนักเรียนมัธยมศึกษาส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนมัธยมขยายโอกาส (มีเฉพาะระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น) มีโรงเรียนที่มีเฉพาะนักเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 2 โรงเรียนแม่แตงเป็นโรงเรียนมัธยมประจำอำเภอที่ใหญ่ที่สุดในอำเภอแม่แตง มีนักเรียนจากหลายท้องที่ทั้งในอำเภอแม่แตงและอำเภอใกล้เคียงมารวมกัน ประกอบกับตั้งอยู่ใกล้กับตัวอำเภอและที่ผ่านมายังไม่มีการทำการศึกษา และไม่มีข้อมูลพื้นฐานด้านทันตสุขภาพของนักเรียนมัธยมศึกษา ทั้งๆ ที่เป็นโรงเรียนประจำอำเภอ ดังนั้นผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับสภาวะการเกิดโรคฟันผุของนักเรียนมัธยมศึกษา โรงเรียนแม่แตง เพื่อที่จะใช้เป็นแนวทางในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทันตสุขภาพของนักเรียนมัธยมทั้งในแง่ตัวบุคคล ครอบครัวและชุมชน เพื่อที่จะสามารถนำไปปฏิบัติและดูแลทันตสุขภาพของตนเองและครอบครัวได้อย่างถูกต้อง และก่อให้เกิดพฤติกรรมการดูแลทันตสุขภาพที่แท้จริงและยั่งยืนตลอดไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับสภาวะฟันผุของนักเรียนมัธยมศึกษา โรงเรียนแม่แตง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาคั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา (Descriptive Study) เพื่อศึกษาสภาวะฟันผุ และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับสภาวะฟันผุของนักเรียนมัธยมศึกษา โรงเรียนแม่แตง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 320 คน

คำจำกัดความที่ใช้ในการศึกษา

ปัจจัย หมายถึง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับสภาวะฟันผุของนักเรียนมัธยมศึกษา โรงเรียนแม่แตง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งแบ่งออกได้เป็น

- ปัจจัยด้านเด็กนักเรียน ซึ่งได้แก่ เพศ ระดับชั้นหรืออายุ ความรู้ทัศนคติ และพฤติกรรมทางทันตสุขภาพ
- ปัจจัยด้านครอบครัว ซึ่งได้แก่ ระดับการศึกษา อาชีพ สถานะทางเศรษฐกิจ และสังคม ความรู้และทัศนคติด้านทันตสุขภาพของผู้ปกครอง
- ปัจจัยทางโรงเรียน ซึ่งได้แก่ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของผู้บริหารโรงเรียน และครูอนามัย ในการดำเนินงานกิจกรรม เด็กไทยฟันดี

การดำเนินงานกิจกรรม เด็กไทยฟันดี หมายถึง การแปรงฟันหลังอาหารกลางวัน การตรวจสุขภาพช่องปากด้วยตนเอง การได้รับความรู้ เจตคติ มีการฝึกทักษะการแปรงฟัน การดูแลสุขภาพช่องปาก และการไม่จำหน่ายอาหารที่มีผลเสียต่อสุขภาพ การนิเทศ ติดตามจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ การให้ครอบครัวมีส่วนร่วมในกิจกรรมส่งเสริมทันตสุขภาพ

สภาวะฟันผุ หมายถึง ฟันถาวรที่มีค่าดัชนีฟันผุ ถอน อุด (DMF) ตั้งแต่ 1 ที่ขึ้นไปหรือเคยมีฟันผุแต่ได้รับการรักษาด้วยการอุดฟันมาแล้ว และยังสามารถมองเห็นร่องรอยที่ได้รับการรักษามาแล้วนั้น

นักเรียนมัธยมศึกษา หมายถึง เด็กนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 โรงเรียนแม่แตง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2550

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เพื่อใช้เป็นแนวทางการให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลทันตสุขภาพ ลดความเสี่ยงของสภาวะการเกิดโรคฟันผุในกลุ่มเด็กนักเรียนมัธยมศึกษา และใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกลวิธีในการดำเนินงานส่งเสริมป้องกันทันตสุขภาพในโรงเรียนมัธยมศึกษา ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป



ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved